

ВІЗУАЛЬНІ МИСТЕЦЬКІ ПРАКТИКИ

DOI: <https://doi.org/10.51209/platform.2.12.2025.152-168>

УДК 7.739(045)

Юлія Вікторівна РОМАНЕНКОВА,
доктор мистецтвознавства, професор,
Національна академія
образотворчого мистецтва і архітектури,
Київ, Україна,
e-mail: Julia_Romanenkova@ukr.net,
ORCID: 0000-0001-6741-7829

**СИЛА. РУХ. РИТМ: ТВОРЧИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ
СКУЛЬПТОРА СЕРГІЯ БРИЛЬОВА**

Анотація. Стаття має на меті фокусувати увагу соціуму на творчості київського скульптора Сергія Володимировича Брильова, ввести його ім'я в науковий обіг сучасної України. Увага до творчості митця, що має пригортатися цією розвідкою, повинна сприяти тому, щоб його художній доробок посів гідне місце в галереї провідних скульпторів сучасної київської школи ваяння. Висвітлено основні сфери застосування художнього хисту скульптора, його експерименти з образним рядом, техніками, матеріалами. Акцентовано сміливість експериментального шляху художника з фактурами, різноманітними ефектами матеріалів, акцентовано широту сюжетного, образного діапазону автора. Підкреслено багатогранність образного ряду, розглянуто принципи образотворення, зроблено акцент на роботу майстра з фактурами, розмаїття матеріалів, із якими він працює: бронзи, мармура. Виділено домінуючі жанри, типи та характери образів автора – релігійний, анімалістичний, портретний, узагальнюючою підкреслено мову алегорії, що

дозволяє зробити твори художника максимально яскравими та промовистими. Акцентовано композиційні прийоми, що створили ритм візитівкою скульптури майстра: шлях пошуку точки опори, балансу між масами, засіб контрасту як один з найбільш вдалих для втілення задуму. Принцип контрасту, протиставлення сили та тендітності, міці та легкості виділений як характерна риса композицій С. Брильова. Аналіз зроблений на матеріалі творів 1990-х – 2020х рр. Підкреслено багатовекторність творчої діяльності автора, що займається скульптурою, викладацькою роботою, суспільною діяльністю, науковими студіями. Зроблено акцент на поєднанні в творчості художника високого рівня знання основ, наявність академічної виучки зі сміливими композиційними пошуками, експериментами з фактурою та кольором, тобто підкреслено синтез традицій і новаторства в авторській манері художника.

Ключові слова: сучасна українська скульптура, бронза, мармур, фактура, академізм, експеримент, мистецька освіта.

Вступ. Усі процесі, з яких зітканий сучасний килим вітчизняного мистецтва, відбуваються дуже швидко, тому трансформації мистецького поля теж можна назвати доволі динамічними. І консистенція цього поля надалі стає все строкатішою, а публіка – все менш вибагливою. Відповідно, до когорти сучасних митців за таких обставин незабаром можна буде назвати будь-кого, хто десь колись пробігав повз школи і випадково натрапив на «п'ятихвилинку» малювання дітьми крейдою на асфальті та вирішив скласти їм компанію. Мистецька спільнота стає все багатшою випадковими членами, які задають загальний тон, дискредитуючи та знижуючи планку професійного рівня. Чому це відбувається – питання, на яке є як мінімум дві

прості відповіді. Перша: стрімке падіння рівня мистецької освіти, яка позбавляється своїх стовпів, академічних «азів», що все частіше підміняються примарними сучасними поглядами на кшталт «я – художник, я так бачу». Результаті навіть саму цю фразу молоді «митці» скоро не зможуть написати без помилок.

Друга: корупція в освіті та культурі, помножена на недоброчесність, що дає такий результат. За цим твердженням стоїть дуже простий факт: наявність у нинішній мистецькій спільноті великої кількості «випадкових» людей. Вони вступали в ЗВО через низький конкурс, на контрактну форму, де все вирішується відсутністю попиту на спеціальність та фінансовою спроможністю вступника, що надалі супроводжується низькими вимогами до здобувача, його завищеною самооцінкою та докорінним викривленням принципів студентоцентризму, що в результаті підміни понять трансформувалися в принципи безкарності та відсутності самокритичності. Кожен з них захищений дипломом профільного ЗВО. Далі він захищає себе вступом до різноманітних профільних спілок, куди потрапляє переважно таким саме чином: сплачуючи оргвнески, оплачуючи зали, матеріали, виставкові простори, майстерні, послуги критиків, поліграфічні потреби, при цьому інколи не знаючи елементарної «грамоти» фаху. Процеси ведуть до безпорадності тих рідких «вовків-одинаків», які ще намагаються тримати гідну планку професіоналізму, тому кожен такий «Дон Кіхот», що має професійну академічну виучку, може володіти словом як автор текстів та є професіоналом як практик, є на вагу золота, і вартий тго, щоб бути предметом досліджень сучасних мистецтвознавців, арт-критиків. До таких митців належить представник київської школи скульптури Сергій Брильов.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Оскільки майстер є сучасним митцем, недивним видається те, що бібліографія про нього дуже скудна, майже відсутня. Є поодинокі статті в джерелах енциклопедичного характеру [4; 5], окремі невеличкі згадки довідкового типу [1; 6], стисла фрагментарна інформація, присвячена окремим творам чи етапам їх народження [8; 9]. Створити уяву про стиль роботи з науковими текстами можна завдяки статтям самого автора – або одноосібним, або у співавторстві з іншими митцями [1]. Фактично цим обмежується станом на зараз стан висвітлення творчості художника у вітчизняній гуманітаристиці, тому введення його робіт у науковий обіг є однією з задач і цієї розвідки, і перспектив потенційних теоретичних штудій.

Результати. Сергій Брильов є одним з тих митців, яким вдається синтезувати у своїй діяльності теоретичні та практичні штудії. Випускник РХСШ ім. Т.Г. Шевченка та НАОМА, він має базову фундаментальну освіту скульптора. Роки академічної виучки профільної школи та провідного мистецького ЗВО країни дали свої плоди – художник має міцну, безапеляційно ґрунтовну виучку, добре володіє азами, академічної підготовкою. В цьому він є доволі рідким прикладом того, як потрібно формувати індивідуальний стиль. Манера С. Брильова доволі вільна, він схильний до алегорії, є прекрасним стилізатором. Його форми, незалежно від сюжетики робіт, перенесено тяжіють до умовності, він досить рідко буває натуралістичним у своїх композиціях. Але при цьому в кожному творі видна міцна, гарно «поставлена» рука, знання пластично анатомії, пропорцій людського (і не тільки, бо анімалістика не є у доробку майстра) тіла, що видає «муштру» академічної класичної освіти. Своє переконання в необхідності академічної виучки, класичної підготовки автор доводить не лише в практичних, ає і в

теоретичних працях, деякі з його статей у наукових виданнях присвчені саме необхідності академічної освіти як підґрунтя для повноцінного, всебічного розвитку митця [1]. У цьому скульпторові теж доводиться «донкіхотствувати» – адже в сучасному мистецькому соціумі все швидше шириться думка про необов'язковість класичної художньої освіти. Рівень професійної майстерності, володіння ремеслом стрімко падає, тому доводиться власним прикладом протистояти деградації художньої освіти, що митцеві непогано вдається. Важливо акцентувати, що цю ідею митець просуває і у своїй педагогічній практиці: впродовж останніх років він мав досвід викладання у Київському державному інституті декоративно-прикладного мистецтва і дизайну імені Михайла Бойчука (нині – Київська Академія декоративно-прикладного мистецтва і дизайну імені Михайла Бойчука), Київському національному університеті технологій та дизайну, Київському столичному університеті імені Бориса Грінченка [2]. Можливість поширювати ідею покращення освіти мистецького напрямку художник мав і займаючись суспільною діяльністю в мистецькому полі, співпрацюючи з Національною Спілкою художників України: з 2009 до 2012 рр. – як Голова Молодіжного об'єднання Київської організації НСХ, з 2010 до 2013 рр. – як заступник Голови Київської організації НСХ.

Починаючи з 1990-х рр., С. Брильов доволі активно виставляється, регулярно беручи участь у Трієннале скульптури в Києві (1999, 2002, 2005, 2008, 2020, 2023 рр.), Всеукраїнських художніх виставках (1993-2021 рр.), маючи персональний виставковий проект у 2003 р. (м. Київ). Діапазон його жанрових вподобань достатньо широкий: у галереї образів можна побачити й літературних героїв (драматичний «Гев'є молочник», бронза, 2001 р.; дуже характерний бронзовий «Кіса Вороб'янінов», 2004 р.), і

історичні образи (дипломний проект «Князі Борис і Гліб», бронза, граніт, 1998 р.), і портрети, і анімалістику, що водночас є палітрою алегоричних образів, і релігійних, («Дамине мене чаша сія», бронза, граніт, 1995 р.; «Одкровення», бронза, 1995 р.; «Авраам», бронза, 2023 р.), міфологічних («Аврора. Пробуження», мармур, 1999 р.; «Ніка», мармур, бронза, позолота, 2003 р.; «Венера. Цариця мрій», бронза, мармур, 2005 р.) персонажів тощо. Серед творів художника чимало тих, що належать до анімалістичних штудій за формальними ознаками, але щоразу мають значно глибший підтекст, смислове наповнення, часто алегоричне прочитання. Але, мабуть, найцікавішим є те, що саме в цьому корпусі образів легше за все прослідкувати те співставлення стихій сили та слабкості й тендітності, яке так вдало і красномовно виходить втілити в матеріалі у митця. Стихія сили – хаотичної, неприборканої, грубої, майже хтонічної, втілюється у тваринах, які найчастіше передані в русі. Ритм – кращий помічник образотворення, особливо коли він синтезується з роботою з фактурами матеріалу, що інколи теж тримається на принципі контрасту.

«Тілець» (мармур, бронза, 1991 р.) дає поштовх для пошуку наростання сили, яка поступово буде міцніти в роботах такого характеру. Тут не лише співставлені різні матеріали, але й співіснують завдяки цьому різні фактури і кольори, де золото ефектно акцентує білизну мармуру. Але далі образ буде набирати силу, міцніти, як і професіоналізм автора, що у своєму почерку стає все впевненішим, розкутішим із матеріалом, володарює ним, приборкує. У 2003 р. тілець ще раз з'явиться світові у майстерні скульптора – цього разу в бронзі та граніті, ще динамічнішим та неспокійним.

«Лев» (бронза, мармур, 2002 р., рис. 1) поєднує в собі і силу царя звірів, і легкість поступу, устремління вперед.

Уже в цій роботі намічена цікава риса, яка буде характерна для багатьох алегорично-аніمالістичних образів художника. Так, це втілення сили, але рух незавершений, це застиглий напіврух, який перебуває в миті переходу з одного стану в інший. Трохи піднята і застигла в повітрі лапа царя звірів, його вишукано хвилею поданий хвіст, загальна лінія граційного звіря – все є втіленням руху вперед. У 2003 р. образ лева ще раз буде варійованим

*Рис. 1. Брильов С. «Лев». Бронза, мармур. 2003 р.
Джерело: <https://surl.li/kuoove>*

майстром в роботі «Ієрархія сил» у тих саме матеріалах, але змістове наповнення композиції буде складніше, глибше.

У 2005-2007 рр. художник створює дуже показові образи, майже кожен із яких варіює двічі чи навіть більше, що вдало демонструють принцип володіння ритмом як красномовним інструментом. Втілення сили, напору, впертості та міці – слон, носоріг, буйвол та бик, які виступають із маси матеріалу міцними грубими брилами, але знову ж – у незавершеному русі. У жодного з цих образів нема жорсткої точки опори, яка з завершувала, фіксувала рух, зупиняла його. У кожному з них є

незавершеність, рух, що надає легкості і навіть граційності, особливо в образах буйвола (рис. 2) та бика (рис. 3). Гра фактур матеріалів теж підписує вплив на глядача, доповнюючись цікавими ефектами експериментів із тонуванням бронзи як, наприклад, це сталося з блакитним покриттям матеріалу в творі «Буйвол».

Рис. 2. Брильов С. «Буйвол». Бронза, мармур. 2006 р.

Джерело: <https://surl.li/jnwpyu>

Образи буйвола, бика, носорога своєрідно наділені водночас і впертою впевненістю у правоті свого руху – це сила, помножена та впертість і цілеспрямованості, кожне з цих втілень сили та впевненості у правоті дій. Це своєрідний автопортрет скульптора, який теж прямо, не згинаючись несе ідею впевненої відкритості, чесності, безкомпромісності. Цей принцип дії називається «всупереч», проти течії, або «боротьба з вітрянками». Важко, але з відкритим забралом, що дає право дивитися на все і на всіх прямо, не опускаючи очі. До образу носорога як уособлення відкритої непереборної сили скульптор звернеться і в 2022 р., коли Україні як ніколи буде доречною

кожна згадка про силу та протистояння («Носоріг», бронза, 2022 р.). Характерно, що того ж жахливого для країни року виникла і композиція «Битва» (бронза, дуб, 2022 р., рис. 3), що презентує двох носорогів – протистояння двох сил, двох брил, міці та невідворотності. Навіть деревина, що використана для основи-підставки, максимально тверда та важка в обробці. Це варіації попередніх образів, явні фаворити автора, але з часом щоразу вони стають усе впевненіші та міцніші.

Рис. 3. Брильов С. «Битва». Бронза, дуб. 2022 р.

Джерело: <https://surl.li/cwkowk>

Втіленням дещо хтонічної сили є і «Вепр» (бронза, мармур, 2019 р.), що теж містить у собі характерні ознаки авторської манери митця – контрастуючу фактуру бронзи на шерсті звіра та відшліфовані ратиці та клики, як це було і в образах носорогів – співставленні відшліфованих рогів та частин кінцівок та грубої фактури шкіри тварини. Такий контраст завжди дає можливість вигідно підкреслити потрібні акценти, чому допомагає і колористична гра – золочене, гладеньке до дзеркального блиску покриття окремих деталей теж підсилює потрібні акценти дуже вправно.

Ще один із образів-символів у галереї С. Брильова – риба. Образ цікавий своєю багатозначністю, прозорістю – у прямому смислі слова. Рибу автор використовує як

своєрідний каркас, оформлення супроводу ключового символу композиції – в одному випадку риба тримає у своєму роті ключ, в іншому – монету, і крізь отвори в тілі риб щоразу видні або ключі, або монети різних країн, які «проковтнула» бронзова тонована рибина. До такого принципу риби-посудини художник звертається кілька разів: «Риба-Наполеон» (бронза, 2023 р.), «Риба-ключ» (бронза, 2023 р.). Є і один непрозорий образ, створений за аналогічним принципом побудови композиції та смислового обігрування символу, – «Обручка. Єгипет. Медовий місяць» (бронза, вапняк, корал, 2022 р., рис. 4).

Рис. 4. Брильов С. «Обручка. Єгипет. Медовий місяць». Бронза, вапняк, корал. 2022 р. Джерело: <https://surl.li/zazcxz>

Тут теж використані принцип зіставлення фактур різних матеріалів, плавність руху і його легкість та невизначеність при збереженні доволі солідної маси досягається цікавим прийомом введення пористого каменю округлої форми, на якому тримається вага риби, балансує та зберігаючи точку опори при готовності рватися вперед будь-якої миті.

Цей образ є своєрідним плавним переходом до іншого корпусу творів художника, що контрастують і методами створення, і трактуванням з попередніми. Силі протистоїть тендітність, витонченість, романтика жіночих образів, тут уже йдеться про іншу непереможну стихію – стихію кохання. Адже те, що майстер здатен втілити і тендітну витонченість, він довів ще в «Гепарді» (бронза, мармур, 2004 р.), «Пантері» (бронза, мармур, 2005 р.) – тут поєдналися швидкість, грація, стрімкий рух.

Втілення теми краси та кохання частіше відбувається у галереї жіночих образів. Звісно, в цьому образному ряді є й алегоричні композиції, що є своєрідним звучанням амурної теми, гімном кохання, але виражені за допомогою алегорії, символів, іншомовності. Так звучать «Жінка» (бронза, 1994 р.), «Жінка-птах» (бронза, мармур, 1994 р.), стилізовані образи твору «У світі почуттів» (бронза, мармур, 1997 р.), «Полонені кохання» (бронза, мармур, 2001 р.), так промовляє «Тадж-Махал. Вічне кохання» (бронза, граніт, 2020 р.). Але є і корпус образів, що вилилися у втілену жіночість, власне образи жінок. Звісно, є і беззаперечно реалістичні, натуралістичність яких вкотре доводить гарне володіння академічними навичками, знання пластичної анатомії, поєднані у митця з вправністю композитора: «Жінка» (мармур, граніт, 2002 р.), «Торс» (бронза, мармур, 2008 р.), «Торс» (бронза, граніт 2020 р.). Частина творів цього ряду займають проміжну ланку від реалістичності до легкої міри стилізації. Частіше це образи

юних, ще не зовсім сформованих, тендітних дівчат, ритміка цих образів більш ламана, навмисне трошки незграбна, що підкреслює їх своєрідну крихкість: «Ніч» (бронза, мармур, 2001 р.), «Киця» (бронза, мармур, 2003 р.), «Штучка» (бронза, мармур, 2004 р.), «Весна» (бронза, граніт, 2008 р.), «Читай і смакуй» (бронза, граніт, 2020 р.), близькі за пластичним рішенням до них і «Аврора. Пробудження» (мармур, 1999 р.), «Ніка» (мармур, бронза, позолота, 2003 р.), «Венера. Цариця мрій» (бронза, мармур, 2005 р.).

Осторонь стоять максимально стилізовані образи, дуже красиві ритмічно, майстерні композиційно, наближені до знаку, символічні та лаконічні своїм рішенням.

Кращим зразком такої категорії робіт є «Поцілунок» – композиція, до якої скульптор звертався кілька разів, варіюючи матеріали та відточуючи лінію: 1993 (бронза, мармур, рис. 5), 2000 (бронза, мармур), 2003 (бронза, мармур), 2022 (бронза, червоне дерево, рис. 6) рр. Це довершений образ – вкрай красномовний, мовчазно-досконалий, дуже красивий ритмічно. У цих композиціях найкрасномовнішою виступає порожнеча, пустота, лакуна – саме вона вирішує загальне звучання творів. Граційна, вишукана, легка. Ці роботи мають немало вигідних точок огляду – їх можна дивитися з усіх боків однаково вдало, вони майже не мають «пробійних», небажаних кутів огляду.

Висновки. Втілення кремезності і неприборканої сили, легка тендітність жіночості, стилізовані образи духовного світу – все це можна знайти у галереї образів Сергія Брильова. Чи то бронза у сполученні з мармуром чи гранітом, чи мармур як основний матеріал, в будь-якому разі майстер вмів використати найвдаліші якості матеріалу, скористатися його характерною фактурою, часто вдаючись до принципу контрасту, протиставлення, як у фактурах, так і в масах, навіть інколи в кольорах. Цікаво підмітити один нюанс, який стає очевиднішим з роками. У галереї образів

Рис. 5. Брильов С. «Поцілунок».
Бронза, мармур. 1993 р.
Джерело: <https://surl.li/glcsuv>

Рис. 6. Брильов С. «Поцілунок».
Бронза, червоне дерево. 2022 р.
Джерело: <https://surl.lu/hzdpev>

київського скульптора є і натуралістичні образи, виконані в суто академічній, реалістичній манері, і стилізовані, умовні, знаково-символічні. Звісно, це підкреслює вправність і професіоналізм майстра. Але цікаво інше. Ранні роботи часто демонструють тяжіння автора до стилізації, більш яскравої, явно вираженої. З часом вона трохи слабшає, нівелюється, частіше поступаючись академічній манері. А в роботах останніх років можна спостерігати більше звернень до класичної реалістичної манери. Зазвичай трапляється навпаки – юнацький період характерний становленням в академічній манері, а далі бунтарський дух проявляється свободою вибору і майстер кидається в безодню стилізації,

в обійми абстракції. В даному випадку рух є зворотнім. Звичайно, буває по-різному, можна знайти реалістичні штудії у більш ранні роки і більш абстрактні образи в нинішній період. Проте йдеться про наявність певної явної тенденції. Складається враження, що з роками майстер свідомо приходить до думки і все більше в ній укорінюється, що академічне підґрунтя – це те, на чому має триматися мистецтво, і будь-яке відхилення від цих азів – це не більше, ніж «варіації на тему». І він доводить це власним прикладом, водночас формуючи розуміння мистецьких ціннісних засад у майбутньої генерації митців.

Список використаних джерел:

1. Брильов С., Глухенький І., Журавльова Н., Кочубей М. Академічна школа в сучасних умовах: стратегії розвитку образотворчого мистецтва, дизайну у мистецьких закладах вищої освіти України. «Українська академія мистецтва». 2024. Вип. 35. Сс. 104-112.
2. Брильов Сергій Володимирович.
URL: <https://surli.cc/sioyrn>
3. Брильов Сергій Володимирович.
URL: <https://surl.li/gphevo>
4. Брильов Сергій Володимирович.
URL: <https://surl.li/fmtnra>
5. Брильов Сергій Володимирович.
URL: <https://surl.li/mknohg>
6. Сергій Брильов – скульптор емоцій та образів Києва.
URL: <https://surl.li/yyofgi>
7. Сергій Брильов. URL: <https://surl.li/twujzl>
8. Сергій Брильов. «Український Давид та Голіаф».
URL: <https://surli.cc/cqtwbn>
9. Сергій Брильов. «Характерник. Привид Києва».
URL: <https://surl.li/aoqudh>

Yuliia V. ROMANENKOVA,
DSc in Arts, Professor,
National Academy of Fine Arts and Architecture,
Ukraine, Kyiv,
e-mail: Julia_Romanenkova@ukr.net,
ORCID: 0000-0001-6741-7829

POWER. MOVEMENT. RHYTHM: SCULPTOR SERHII BRYLOV'S ART TOOLBOX

Abstract. The article aims to focus the attention of society on the work of the Kyiv sculptor Serhii Volodymyrovych Brylov, to introduce his name into the scientific circulation of modern Ukraine. The attention to the artist's work, which should be embraced by this exploration, should contribute to his artistic achievements taking a worthy place in the gallery of leading sculptors of the modern Kyiv school of sculpture. The main areas of application of the sculptor's artistic talent, his experiments with the figurative range, techniques, and materials are highlighted. The boldness of the artist's experimental path with textures, various effects of materials is emphasized, and the breadth of the author's plot and figurative range is emphasized. The versatility of the figurative series is emphasized, the principles of image creation are considered, the emphasis is placed on the master's work with textures, the variety of materials with which he works: bronze, marble. The dominant genres, types and characters of the author's images are highlighted – religious, animalistic, portrait, the generalizing language of allegory is emphasized, which allows making the artist's works as bright and eloquent as possible. The compositional techniques that created the rhythm of the master's sculpture are emphasized: the way to find a fulcrum, balance between masses, the means of contrast as one of the most successful for the implementation of the idea. The

principle of contrast, the opposition of strength and fragility, power and lightness is highlighted as a characteristic feature of S. Brylov's compositions. The analysis is based on the material of works from the 1990-s to the 2020-s. The multi-vector nature of the author's creative activity, which is engaged in sculpture, publishing, social activities, and scientific studies, is emphasized. The emphasis is placed on the combination in the artist's work of a high level of knowledge of the basics, the presence of academic training with bold compositional searches, experiments with texture and color, that is, the synthesis of traditions and innovation in the artist's author's manner is emphasized.

Key words: modern Ukrainian sculpture, bronze, marble, texture, academicism, experiment, art education.

References:

1. Brylov, S., Hlukhenkyi, I., Zhuravlova, N., Kochubei, M. (2024). Akademychna shkola v suchasnykh umovakh: stratehii rozvytku obrazotvorchoho mystetstva, dyzainu u mystetskykh zakladakh vyshchoi osvity Ukrainy. [Academic school in modern conditions: strategies for the development of fine arts and design in art institutions of higher education in Ukraine]. *Ukrainska akademiia mystetstva*, 35, 104-112 [in Ukrainian].
2. Brylov Serhii Volodymyrovych [Brylov Serhiy Volodymyrovych]. Available at: <https://surli.cc/sioyrn> [in Ukrainian].
3. Brylov Serhii Volodymyrovych [Brylov Serhiy Volodymyrovych]. Available at: <https://surl.li/gphcvo> [in Ukrainian].
4. Brylov Serhii Volodymyrovych [Brylov Serhiy Volodymyrovych]. Available at: <https://surl.li/fmtnra> [in Ukrainian].

5. Brylov Serhii Volodymyrovych [Brylov Serhiy Volodymyrovych]. Available at: <https://surl.li/mknohg> [in Ukrainian].
6. Serhii Brylov – skulptor emotsii ta obraziv Kyieva [Serhiy Brylyov – sculptor of emotions and images of Kyiv]. Available at: <https://surl.li/yyofgi> [in Ukrainian].
7. Serhii Brylov [Serhii Brylov]. Available at: <https://surl.li/twujzl> [in Ukrainian].
8. Serhii Brylov. “Ukrainskyi Davyd ta Holiaf” [Serhii Brylov. “Ukrainian David and Goliath”]. Available at: <https://surli.cc/cqtwbn> [in Ukrainian].
9. Serhii Brylov. “Kharakternyk. Pryvyd Kyieva” [Serhii Brylov. “Characteristics. The Ghost of Kyiv”]. Available at: <https://surl.li/aoqudh> [in Ukrainian].